

https://doi.org/10.59444/2024SERredGor_Seu_PAr16

Aleksandra Bedka

Uniwersytet Zielonogórski

DOBRO JAKO WARTOŚĆ AKSJOLOGICZNA (NA PRZYKŁADZIE PRZEKAZÓW MEDIALNYCH DOTYCZĄCYCH PANDEMII COVID-19)*

Dobro, jakim możemy obdarzyć drugiego człowieka, w sytuacji pandemicznej jest wartością, którą powinniśmy dostrzec – im szybciej, tym lepiej. Otworzyć oczy na wszystko, co dzieje się dookoła, i bezinteresownie pomagać – nie tylko dlatego, że gdy sami będziemy w potrzebie, ktoś pomoże nam. Przede wszystkim dlatego, że niezmierną radością jest widzieć uśmiech na czyjejś twarzy.

Co to jest wartość?

Celem artykułu jest ukazanie dobra jako wartości aksjologicznej na podstawie przekazów medialnych¹ dotyczących pandemii COVID-19 oraz Ewangelii wg św. Łukasza².

Grzegorz Żuk w książce pt. *Edukacja aksjologiczna. Zarys problematyki*³ wyjaśnia, że definicji słowa *wartość* można doszukiwać się w łacińskim *valere*, które oznacza: ‘być zdrowym, mieć się dobrze; mieć wpływ, znaczenie, moc’. Może być ono harmonijne z *validus* ‘mocny, silny, żwawy, obronny, wpływowy, skuteczny’. Wojciech Chudy, nawiązując do tego źródłosłowa, interpretuje wartość jako coś, co „posiada pewną siłę, aby nas pociągnąć ku sobie”⁴. Bezpośrednio od tego pochodzi słowo *walor*

* Praca powstała pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. Krzysztofa Maćkowiaka.

¹ Zebrany przeze mnie materiał obejmuje okres od 24 marca 2020 r. do 20 grudnia 2021 r.

² Ewangelia wg św. Łukasza, za: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, opracował zespół polskich biblistów pod redakcją Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1965; wszystkie sigła i cytaty za tym wydaniem.

³ G. Żuk, *Edukacja aksjologiczna. Zarys problematyki*, Lublin 2016.

⁴ W. Chudy, *Filozofia wieczysta w czas przełomu. Gdańskie wykłady z filozofii klasycznej*, Lublin 2009, s. 136.

jako synonim wartości, pozytywnego znaczenia czy zalety. Nauka o wartościach, czyli *aksjologia*, wywodzi z kolei swoją nazwę od greckiego słowa *aksios* w znaczeniu ‘wartościowy’⁵.

Powyższe wartości aksjologiczne, tzn. dobro, prawda i piękno, zaliczają się do *transcendentaliów*⁶, które były już obecne w Arystotelesowskiej metafizyce, rozwinięte zostały przez św. Tomasza z Akwinu. Objasnia on, że „o każdym bycie możemy powiedzieć ‘dobro’; każdy byt może być dobry, bo jeśli coś istnieje, oznacza to, że Bóg tego chce”⁷. Nie zapominając o zgodnych z wartością dobra cechach prawdy i piękna, święty Kościoła pisał: *prawda* „ze względu na przyporządkowanie bytu do intelektu (łac. *adequatio rei et intellectum*), każdy byt jest dorzeczny, sensowny – nadaje się do poznania intelektualnego”⁸. W wartości *pulchrum* z kolei „ze względu na przyporządkowanie bytu do duszy w całości, piękne jest to, co ujrane, podoba się (łac. *pulchra sunt qua visa placent*)”⁹. By można było mówić w tym artykule o harmonijnych zasadach prawdy i piękna, zacząć należy od wyjaśnienia samego wartościowania, a później pojęcia dobra w szeroko rozumianych znaczeniach.

Zdaniem Jadwigi Puzyniny i Doroty Zdunkiewicz wartościowanie „polega na odczuwaniu, uznawaniu, a najczęściej jednoczesnym odczuwaniu i uznawaniu tego, co wartościowane, za dobre lub złe pod jakimś względem. Wartościowanie zależy od silniej lub słabiej zinternalizowanych systemów wartości, przekazanych przez dom, szkołę, mass media, Kościół, i wciąż modyfikowanych poprzez kontakt z życiem, lektury oraz własną refleksję”¹⁰.

Według *Słownika języka polskiego* wyraz *dobro* oznacza przede wszystkim ‘to, co oceniane jest jako pożyteczne, wartościowe, zgodne z nakazami etyki’¹¹. To czyny, dzięki którym inni ludzie mogą być szczęśliwi. W działaniu na rzecz dobra nie ma strachu, lęku, zmartwienia czy bólu w takim stopniu, by one nas powstrzymały przed czynieniem tego, co jest potrzebne dla innych. Taka postawa nie ma nic wspólnego z krzywdzeniem, poniżaniem i działaniem na szkodę drugiego człowieka.

Jadwiga Puzynina, analizując problem wartościowania aksjologicznego, odniosła się do współczesnych aspektów rozumienia dobra i zła. Warto przytoczyć w tym miejscu

⁵ G. Żuk, *op. cit.*, s. 18.

⁶ *Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/transcendentalia;3988699.html> [dostęp: 20.10.2021].

⁷ Zasada ‘bonum’, https://pl.wikipedia.org/wiki/Tomasz_z_Akwinu [dostęp: 20.10.2021].

⁸ Zasada ‘verum’, *ibidem*.

⁹ Zasada ‘pulchrum’, *ibidem*.

¹⁰ J. Puzynina, D. Zdunkiewicz, *Co język mówi o wartościach współczesnych Polaków?*, „Ethos” 1992, R. 5, nr 2/3 (18/19), s. 215.

¹¹ *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/dobro;2452695.html> [dostęp: 11.10.2021].

niecو rozbudowany fragment jej wypowiedzi, w którym potwierdza, że mówienie o podstawowych wyznacznikach aksjologicznych nie jest sprawą łatwą, a może i niemożliwą, ponieważ zależy od wielu uwarunkowań.

W przeszłości dobro i zło utożsamiano z transcendentiami, do dziś część filozofów pojęcie wartości także ogranicza do transcendentaliów. Aksjolodzy współcześni (także psychologzy, socjologzy, kulturoznawcy) w większości wiążą obecnie wartości (których zakres jako pojęcia i wyrazu bardzo się rozszerzył) bądź to z potrzebami ludzkimi, bądź też z przekonaniem, wyobrażeniami, uczuciami i wolą jednostek, uogólnianymi częściowo w normach kulturowych¹².

Pojmowanie wartości

Ze względu na problem zawarty w temacie, należałoby odwołać się do klasyfikacji wartości zaproponowanej przez Maxa Schelera. Fenomenolog w dziele *Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*, opierając się na szczeblach rzeczywistości, stwierdził, że niezależnie od kręgu kulturowego istnieje hierarchia wartości obiektywnych. W konsekwencji najniżej w hierarchii umieszcza wartości zmysłowe, np. przyjemność i ból. Wyżej stoją już wartości witalne, tj. szlachetność i podłość, moc i słabość, zalety i wady. Kolejny poziom obejmuje wartości duchowe – piękno i brzydotę, prawość i bezprawie, poznanie prawdy. Najwyższe, w jego ujęciu, są wartości religijne szczęście i rozpacz, świętość i to, co jej przeciwne¹³.

Pocieszanie i dodawanie otuchy, choć z pozoru są drobnymi gestami, potrafią rozradować drugiego człowieka. Podczas pandemii grupa 31 muzykujących amatorsko seniorów z Koszalina i okolic nagrała teledysk z piosenką pt. *W domu jest fajnie*¹⁴. Dzięki Stowarzyszeniu Krzewienia Kultury Muzycznej *Fraza* projekt warsztatów muzycznych dla seniorów przeniósł się do sieci i mógł uszczęśliwić niejedną starszą osobę przebywającą w domu.

W czasie pandemii zmartwienie ogarnęło cały świat. Każdy martwił się o to, co będzie jadł i co wydarzy się następnego dnia. Wielu w tych troskach zapomniało o sprawach nadrzędnych, o których wspominał w swoim dziele, przywołany już wcześniej, Max Scheler. Portal Nauka w Polsce podjął tę tematykę w artykule *Zamartwianie się pandemią szkodzi funkcjom poznawczym*¹⁵. Autor pisał w podanym tekście, że naukowcy

¹² J. Puzynina, *Kłopoty z nazwami wartości (i wartościami)*, „Etnolingwistyka” 2014, nr 26, s. 7-8.

¹³ Za: G. Żuk, *op. cit.*, s. 40.

¹⁴ „W domu jest fajnie” *śpiewają seniorzy. Teledysk robi furorę w sieci!*, <https://www.gazetasenior.pl/w-domu-jest-fajnie-spiewaja-seniorzy-teledysk-robi-furore-w-sieci> [dostęp: 31.01.2022].

¹⁵ *Zamartwianie się pandemią szkodzi funkcjom poznawczym*, <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C90458%2Czamartwianie-sie-pandemia-szkodzi-funkcjom-poznawczym.html> [dostęp: 31.01.2022].

z Uniwersytetu McGill i Montreal Neurological Institute-Hospital od kwietnia do czerwca 2020 r. prowadzili badania¹⁶ wśród ponad 1500 Amerykanów:

Badacze zaobserwowali, że w przypadku osób, które w większym stopniu zamartwiały się pandemią, skłonność do ryzyka była mniejsza, przetwarzanie informacji wolniejsze, a zdolność do przechowywania informacji niezbędnej do wykonania zadań mniejsza w porównaniu z osobami, których poziom zamartwienia był mniejszy, a także z wynikami sprzed pandemii. Zauważono także, że wysoki poziom zamartwienia się pandemią zaburzał sposób oceny ryzyka przez uczestników – bardziej prawdopodobne scenariusze były przez nich niedoceniane, a mniej prawdopodobne – przeceniane¹⁷.

Związek kultury z wartościami ludzkimi jest dla nauki współczesnej czymś oczywistym. Jednakże na ogół zwraca się głównie uwagę na wartości takie, jak pokój, dobrobyt, wolność, suwerenność, sprawiedliwość, równość, na drugi plan przesuując to, co się uważa za moralność osobistą, a więc np. prawdomówność, odpowiedzialność, uczciwość, życzliwość, dobroć, gotowość niesienia pomocy ludziom jej potrzebującym¹⁸.

Perspektywę zasad moralnych, które domagają się realizacji, przyjmuje Jan Szczepański, który uważa wartość za „dowolny przedmiot materialny lub idealny, ideę lub instytucję, przedmiot rzeczywisty lub wyimaginowany, w stosunku do którego jednostki lub zbiorowości przyjmują postawę szacunku, przypisują mu ważną rolę w swoim życiu i dążenie do jego osiągnięcia odczuwają jako przymus”¹⁹. W tym aspekcie wartości wpływają na zachowanie, wywierając na nim konkretny nacisk. Według Grzegorza Żuka ma to związek z faktem, że realizujemy przede wszystkim te wartości, które są dla nas ważne, które w sposób indywidualny i autonomiczny wybieramy. Dzięki temu ujawnia się nasze *Ja realne* i *Ja idealne*. Autor *Edukacji aksjologicznej...* podkreśla, że zdarzają się także działania, do których jednostka czuje się zobligowana pod wpływem różnych czynników, np. związanych z dominującą ideologią, swoją rolą społeczną, rodzinną czy inną, ujawniając tym samym swoje *Ja powinnościowe*²⁰. Polski filozof – kontynuator tradycji fenomenologii Romana Ingarden – Władysław Stróżewski twierdzi, że aby wartość mogła zostać urzeczywistniona, muszą być spełnione określone warunki, w tym „świadomość moralna, świadomość istnienia wartości, ich jakości i hierarchii, a także potrzeby ich realizowania”²¹. Realizację wyżej wymienionych wartości można było zauważyć wśród ludzi dobrej woli, którzy w czasie pandemii nie szczędzili swoich sił, aby nieść pomoc ludziom chorym i cierpiącym. O różnych organizowanych

¹⁶ *The impact of pandemic-related worry on cognitive functioning and risk-taking*, zob.: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34793534/> [dostęp: 1.02.2022].

¹⁷ *Zamartwianie się...*

¹⁸ J. Puzynina, *Jeszcze raz o kulturze języka*, <https://etykaslowa.ukw.edu.pl/download/43508/jeszcze-raz-o-kulturze-jezyka.pdf> [dostęp: 6.12.2021].

¹⁹ J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1967, s. 226.

²⁰ Zob. G. Żuk, *op. cit.*, s. 57.

²¹ W. Stróżewski, *Trzy moralności*, „Znak” 1978, nr 284, s. 155-161.

akcjach i przedsięwzięciach informowały lokalne i krajowe media. Przykładem jest nowatorski projekt w Nowym Targu, który zapewnił kompleksową pomoc psychologiczną w trudnym czasie pandemii. W akcję włączyli się także ci, którym kryzys psychiczny udało się przezwyciężyć²². Z kolei rzeszowskie media informowały, że lokalne stowarzyszenia i grupy działania w Zarszynie na Podkarpaciu przygotowywały obiady dla potrzebujących, a swoim zaangażowaniem przyczyniały się do utrzymania dotychczasowych miejsc pracy²³. Pomoc bliźniemu w potrzebie angażowała ludzi w różnym wieku. Zarówno tych, którzy są nastolatkami, jak i tych starszych. By dać wsparcie drugiemu człowiekowi, musieli zmierzyć się niejednokrotnie z lękiem, który im towarzyszył – szczególnie w początkowej fazie pandemii, kiedy nikt nie wiedział, z czym świat ma do czynienia. W tak trudnych czasach znaleźli się ludzie, zwani później przez społeczeństwo bohaterami, którzy obawiając się zakażenia, robili zakupy osobom starszym²⁴, odwiedzali szpitale²⁵.

Idea dobra

Dobro, jako jedno z podstawowych pojęć etycznych, utożsamiane jest z pojęciem istnienia. Określa ono adekwatność czynów i zachowań człowieka. Podobnie pojmował to Platon, dla którego „idea dobra stała na czele systemu, przewyższając w hierarchii nawet ideę istnienia. Jest ono pierwszą zasadą, według której powstał świat i ostatecznym celem, do którego on dąży”²⁶. Tę myśl rozwijał również Arystoteles, twierdząc, że „naturę dobra znajdzie się nie przez abstrakcyjne myślenie, lecz przez ustalenie, jakie w rzeczywistym życiu ludzie sobie stawiają cele. Nie ma innego dobra niż realne”²⁷. Realne dobro, które dzieje się każdego dnia na ulicach większych i mniejszych miejscowości. Ludzka historia codzienności, która warta jest, by o niej powiedzieć. Dobro, zarówno to w ujęciu biblijnym, jak i filozoficznym – nie wymaga heroicznego postępowania na miarę mitologicznego Prometeusza. Dobro pełnione w codzienności może osiągnąć takie rozmiary, na ile pozwalają człowiekowi możliwości w działaniu.

²² *Sami byli chorzy teraz pomagają innym*, <https://krakow.tvp.pl/52768511/sami-byli-chorzy-teraz-pomagaja-innym> [dostęp: 31.01.2022].

²³ *Obiady dla starszych i samotnych. Stowarzyszenia pomagają w czasie pandemii*, <https://rzeszow.tvp.pl/52453134/obiady-dla-starszych-i-samotnych-stwarzyszenia-pomagaja-w-czasie-pandemii> [dostęp: 31.01.2022].

²⁴ *Sąsiedzka pomoc na Facebooku. Teraz dostępna także w Polsce*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2020-04-10/sasiedzka-pomoc-na-facebooku-teraz-dostepna-takze-w-polsce/> [dostęp: 31.01.2022].

²⁵ *Posel PiS wolontariuszem w szpitalu covidowym. Jest salowym*, <https://www.rp.pl/swiat/art39-4461-posel-pis-wolontariuszem-w-szpitalu-covidowym-jest-salowym> [dostęp: 31.01.2022].

²⁶ *Dobro w filozofii starożytnej*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Dobro> [dostęp: 1.11.2021].

²⁷ *Ibidem*.

Dobro w ujęciu biblijnym

Biblia, obejmując wszystkie zagadnienia związane z dobrem względem bliźniego i wyznaczając humanitarną filozofię życiową, odnosi się do fundamentalnego znaczenia dobra, które traktuje już nie tylko jako cel sam w sobie, ale także jako środek ukierunkowujący człowieka w działaniach dla bliźniego. W Ewangelii wg św. Łukasza Jezus mówi: „Będziesz miłował [...] swego bliźniego jak siebie samego”²⁸. Człowiek, będąc z natury egoistyczny²⁹, ma zacząć patrzeć na innych oczami, którymi patrzy na siebie. Z taką miłością, nie pyszną, lecz altruistyczną; dobrocią, czyli pragnieniem, by drugiemu człowiekowi działo się tyle dobra, które chciałby, by działo się jemu. Skłonić się do tego, by podając dwie szklanki z napojem, wybrać dla niego tę, która jest pełniejsza. I znów – nie z przymusu, lecz z miłości. „Pytały Go tłumy: «Cóż więc mamy czynić?» On im odpowiedział: «Kto ma dwie suknie, niech się podzieli z tym, który nie ma; a kto ma żywność, niech tak samo czyni»”³⁰. Te wskazania Jezusa Chrystusa wzięli sobie do serca wolontariusze z koszalińsko-kołobrzесьkiego Caritas, którzy zorganizowali *Wigilijną pomoc dla ubogich*. W szczecińskiej katedrze aktywiści rozdali potrzebującym ponad 1000 paczek, a w drugi dzień świąt zorganizowali spotkanie dla około 100 osób³¹.

Kontekstów biblijnych odnoszących się do rzeczywistości jest wiele. W samej Ewangelii wg św. Łukasza znaleźć można takie, które pokrzepiają i napominają. Jezus Chrystus przestrzega swoich uczniów przed zbyt dużym zamartwianiem się o troski doczesne: „Któż z was, martwiąc się, może dołożyć choćby jedną chwilę do wieku swego życia? Jeśli więc nawet drobnej rzeczy uczynić nie możecie, to czemu martwicie się o inne?”³².

Skupiając się na Ewangelii wg św. Łukasza, w której Jezus Chrystus uczy apostołów dobrego postępowania, dostrzegamy, że dobro to taki rodzaj działania, które ma na celu szczęście drugiego człowieka.

Podczas gdy w mediach wrzało od informacji o liczbie zachorowań (w styczniu 2022 r. było już prawie 60 000³³ zakażonych) i pełnych szpitalach, na ulicach można

²⁸ Łk 10,27.

²⁹ L. Kopciuch, *Egoizm. Thomas Hobbes i Kurt Baier*, „Studia z Historii Filozofii” 2019, nr 1 (10), s. 105-121.

³⁰ Łk 3,10-11.

³¹ *Dzielenie się dobrem mimo pandemii. Wigilijna pomoc dla ubogich*, <https://szczecin.tvp.pl/57486305/dzielenie-sie-dobrem-mimo-pandemii-wigilijna-pomoc-dla-ubogich> [dostęp: 1.02.2022].

³² Łk 12,25-26.

³³ *Koronawirus – nowe przypadki i zgony*, <https://github.com/CSSEGISandData/COVID-19> [dostęp: 31.01.2022].

było spotkać niejednego człowieka, którego doświadczenia trudnego czasu pandemii można byłoby utrwalić.

„[Papież] Franciszek postawił pytanie: ‘co stanowi centrum, pulsujące serce Słowa Bożego?’ Jest nim Miłość, która nigdy nie ustaje. Ten, kto czyni dobro, inwestuje w wieczność i buduje niebo na ziemi”³⁴. Drobne gesty świadczące o dobru mogą być wykonywane przez każdą osobę. Między niebem na ziemi, czyli czynieniem dla drugiego człowieka wszystkiego, co najlepsze a dobrem można by postawić znak równości. Dobro jest pełne Miłości, a Miłość pełna dobra. Pisała o tym św. Matka Teresa z Kalkuty, której słowa powinny być komentarzem względem czynienia uczynków miłosierdzia:

Zawsze, ilekroć
uśmiechasz się do swojego brata
i wyciągasz do niego rękę,
jest Boże Narodzenie.
Zawsze, kiedy milkniesz,
aby wysłuchać,
jest Boże Narodzenie.
[...]
Zawsze, ilekroć
pozwolisz by Bóg
pokochoł innych
przez ciebie.
Zawsze wtedy,
jest Boże Narodzenie³⁵.

Realizacja dobra w przekazach medialnych

Na podstawie przekazów medialnych zwrócę uwagę na pojęcie dobra w szeroko rozumianym znaczeniu. Poddam analizie nie tylko reportaże telewizyjne, ale także artykuły gazet i portali społeczno-kulturalnych, by sprawdzić, jak pojęcie dobra przedstawiane jest w światowych mediach.

Pandemia w zabieganym, postmodernistycznym świecie stwarza okazje, by teorię budowania lepszych relacji międzyludzkich, opartych na wzajemnych gestach dobroci, przekuć w praktykę. Wyjść do tych, na których człowiek nie zwróciłby wcześniej uwagi. Victor E. Frankl w swoim dziele *Homo patiens* stwierdza, że działanie „przemienia ostatecznie możliwość w rzeczywistość, potencję – w akt”³⁶. Czyn

³⁴ *Papież: ten, kto czyni dobro, buduje niebo na ziemi*, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2021-11/papiez-ten-kto-czyni-dobro-buduje-niebo-na-ziemi.html> [dostęp: 1.02.2022].

³⁵ Cyt. za: *Wtedy jest Boże Narodzenie*, [w:] R. Allegri, *Matka ubogich. Rozmowa z Matką Teresą z Kalkuty*, tłum. B. Piotrowska, Kraków 2002.

³⁶ V.E. Frankl, *Homo patiens*, Warszawa 1976, s. 66.

jest możliwością do zastanowienia się nad sensem cierpienia i wyciągnięcia ręki do drugiego. Pisał o tym kardynał Joseph Ratzinger, późniejszy papież Benedykt XVI. Podkreślił tę myśl w obecności księży z Ruchu Comunione e Liberazione w 1986 roku we włoskiej miejscowości Collevaenza. Stwierdził, że ludzie próbują wciąż na nowo, za pomocą swoich możliwości technicznych, konstruować most do nieba, czyli o własnych siłach uczynić się Bogiem. Próbują uczynić człowieka całkowicie wolnym, dać mu nieograniczone zdrowie, nieograniczoną władzę. Wszystkie próby, które zawierają ludzkie działanie w historii na przestrzeni wieków, opierają się jednak na nieprawdzie, na 'nakładaniu prawdy pęt' i nie może człowiek przez żadną władzę sam siebie uczynić tym, czym nie jest³⁷.

Kardynał Joseph Ratzinger, uznawany przez wielu za wybitnego teologa moralistę, w powyższym cytacie twierdzi, że człowiek w żadnym działaniu nie poradzi sobie bez Boga. Bez względu na poczynione działania, każdy jego plan – bez Bożej łaski – skazany jest na porażkę. Nie oznacza to jednak, że człowiek jest ograniczony przez Stwórcę – wręcz przeciwnie. Bóg daje mu wolną wolę i błogosławi każdy jego krok. Jednak człowiek, nie doceniając tego, sam siebie chce uczynić bogiem. Victor E. Frankl słusznie zauważa, że *działanie* ma w sobie siłę, by przerodzić ludzkie *mogę* w rzeczywistość, która się spełnia. Wnioski kardynała J. Ratzingera odnoszące się do pychy, która skutkuje negatywnym działaniem człowieka i chęcią postawienia siebie wyżej od Boga, wyraźnie kontrastują z myślą zawartą we wcześniejszym cytacie V.E. Frankla. Człowiek, który może czynić dobro, wybiera zło (pycha).

Skupiając się na realizacji dobra, warto przytoczyć przykłady ludzi, którzy pomimo trudnej sytuacji wyszli do innych i spróbowali pomóc im w różnych potrzebach. Przykładem jest inicjatywa Jacka Savoretiego, muzyka, który postanowił napisać piosenkę dla Włochów pt. *Andrà tutto bene*³⁸ (tłum. *Wszystko będzie dobrze*), by okazać im solidarność w dobie pandemii. Hasło 'andrà tutto bene' w okresie izolacji pojawiało się we Włoszech w różnych miejscach, m.in. w oknach, a także na portalach społecznościowych. Kolejnym przykładem jest ogłoszona przez polski rząd akcja #*WspierajSeniora*, w której wzięło udział 100 organizacji młodzieżowych³⁹, m.in. Fundacja Podaj Dobro, Ogólnopolska Federacja Młodych, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Młodzi dla Polski, Fundacja Inicjatyw Młodzieżowych. Inną możliwością realizacji aksjologicznych wymiarów była akcja „Epidemia dobra”. Dzięki

³⁷ Zob. J. Ratzinger, *Wprowadzenie do chrześcijaństwa. Wyznanie – Chrzest – Naśladowanie*, [w:] *idem, Opera omnia*, t. IV, red. K. Gózdź, M. Górecka, tłum. R. Biel, M. Górecka, Lublin 2017, s. 390-391.

³⁸ „Wszystko będzie dobrze”, <https://www.gosc.pl/doc/6220386.Wszystko-bedzie-dobrze> [dostęp: 31.01.2022].

³⁹ 100 organizacji młodzieżowych w akcji #*WspierajSeniora*, <https://www.gov.pl/web/pozytek/100-organizacji-mlodziezowych-w-akcji-wspierajseniora> [dostęp: 31.01.2022].

niej na odzew o potrzebie wolontariuszy zgłosiło się ok. 30 nowych chętnych, którzy przychodzili do hospicjum w Miechowie i spędzali czas z chorymi⁴⁰. Pomagali także wolontariusze z Fundacji Pomóż Im. Ludzie w różnym wieku rozdawali słodczyce, zabawki oraz ciepłe ubrania podopiecznym białostockiego hospicjum z okazji Świąt Bożego Narodzenia⁴¹. Wsparcie okazali także wolontariusze z hiszpańskiej biblioteki *Soto del Real*, którzy czytali książki seniorom przez telefon, by umilić im czas⁴². Z kolei dyrygenci chóralni z całej Polski uczyli śpiewać polskie piosenki popularne na trzy głosy w filmikach instruktażowych w serwisie YouTube w ramach akcji #Cała-PolskaŚpiewaWDomu⁴³.

Pandemia COVID-19 przyczyniła się do działania na rzecz dobra wspólnego. Wielu ludzi wyszło ze strefy komfortu, czyniąc drobne gesty pomocy dla innych. Doktor Katarzyna Serafińska z Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego pisała wówczas, że wszyscy jesteśmy w pewnym sensie jednakowo zanurzeni w rzeczywistość pandemiczną i jednakowo narażeni na jej konsekwencje. Wynika to z faktu, że stanowimy, w skali w historii niespotykanej, zbiorowego odbiorcę zwielokrotnionego przekazu medialnego, stając się tym samym jednoczesną, pozostającą ze sobą w nieprzerwanej interakcji społecznością globalnej wioski⁴⁴.

Wartością, która staje się w altruizmie uczestniczącym drogowyskazem dla bieżących działań i wysiłków, jest ogólnoludzka, wymykająca się podziałom solidarność. Przejawów tak rozumianego altruizmu w czasach pandemii widzimy całkiem sporo. Jednym z ważniejszych, choć być może nieoczywistych, jest względne porzucenie sporów, zawieszenie dotychczasowych konfliktów, przekierowanie uwagi z różnic na podobieństwa⁴⁵.

Przykładów takiego działania w trakcie pandemii można przytoczyć wiele. Na portalach społecznościowych dało się zauważyć aktywne osoby, które organizowały się w grupy świadczące wsparcie, często anonimowe⁴⁶. Pojawiały się oferty nieodpłatnego

⁴⁰ *Odzew na apel o naborze wolontariuszy przerósł oczekiwania. Czy to „epidemia dobra”?*, <https://dziennikpolski24.pl/miechow-odzew-na-apel-o-naborze-wolontariuszy-przerosl-oczekiwania-czy-to-epidemia-dobra/ar/c1-14883169> [dostęp: 31.01.2022].

⁴¹ *Wolontariusze z Fundacji „Pomóż Im” rozwożą prezenty podopiecznym hospicjum*, <https://www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/index/id/208350> [dostęp: 31.01.2022].

⁴² *Czytaję starszkom książki przez telefon*, <https://www.gosc.pl/doc/6626002.Hiszpania-Czytaja-starszkom-ksiazki-przez-telefon> [dostęp: 31.01.2022].

⁴³ *Cała Polska śpiewa w domu*, <https://publicystyka.ngo.pl/cala-polska-spiewa-w-domu> [dostęp: 31.01.2022].

⁴⁴ *Lekcja wspólnotowości – dlaczego odrabiamy ją właśnie w czasie epidemii*, <https://uni.wroc.pl/lekcja-wspolnotowosci-dlaczego-odrabiamy-ja-wlasnie-w-czasie-epidemii/> [dostęp: 31.07.2022].

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Media społecznościowe jako narzędzie aktywizacji osób starszych w okresie pandemii COVID-19. Analiza funkcjonowania na Facebooku organizacji wybranych z czterech polskich miast*, <https://econ-journals.sgh.waw.pl/KSzPP/article/view/2500/2429> [dostęp: 31.07.2022].

świadczenia wsparcia emocjonalnego, psychologicznego⁴⁷ oraz prawnego⁴⁸. Naukowcy angażowali się w dementowanie fałszywych informacji o wirusie i jego przyczynach⁴⁹. Dziennikarze – można stwierdzić – wykazywali większą niż zwykle uważność w konstruowaniu newsów⁵⁰. Artyści śpiewali darmowo swoje piosenki i upubliczniali je bez żadnych opłat⁵¹, a biblioteki udostępniały swoje zasoby każdemu, kto właśnie ich potrzebował⁵². Jednocześnie wielu ludzi szyło maski ochronne⁵³, oferowało pomoc w robieniu zakupów czy wyprowadzaniu psów tym, którzy z jakichś powodów nie mogli wychodzić z domów lub byli objęci kwarantanną⁵⁴. Serfując po internecie, nie dało się nie zauważyć zabawnych postów i zdjęć, rozbrajających negatywne emocje i podnoszących na duchu⁵⁵.

Pandemia w (nie)teologicznym znaczeniu

Przeglądając katolickie portale, w tym w szczególności „Gościa Niedzielnego”, trudno znaleźć artykuły opisujące pandemię w ujęciu metaforycznym, symbolicznym. W kontekście epidemii pisze się m.in. o potencjalnym wzroście spożycia alkoholu (*Procenty w czasach wirusa*⁵⁶), gospodarczych skutkach pandemii (*Mniej zadłużeń*⁵⁷), radykalnie polaryzujących się opiniach i postawach wobec pandemii (*Covidowa*

⁴⁷ *Zamiast owocowych czwartków konsultacje z psychologiem. Firmy dostosowują benefity pracownicze do pandemii*, <https://wyborcza.biz/biznes/7,147584,27007927,zamiast-owocowych-czwartkow-konsultacje-z-psychologiem.html?disableRedirects=true> [dostęp: 31.07.2022].

⁴⁸ *DAS: Wzrost zapotrzebowania na porady prawne w związku z epidemią*, <https://gu.com.pl/das-wzrost-zapotrzebowania-na-porady-prawne-w-zwiazku-z-epidemia/> [dostęp: 31.07.2022].

⁴⁹ *Walczymy z fałszywymi informacjami*, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/walczymy-z-falszywymi-informacjami> [dostęp: 31.07.2022].

⁵⁰ M. Golińska-Konecko, *Media i dziennikarze w czasach pandemii COVID-19. Na przykładzie olsztyńskim*, „Media. Biznes. Kultura” 2021, nr 2 (11), s. 49.

⁵¹ *Alvaro Soler nagrał piosenkę ze swoją dziewczyną. Śpiewają o życiu w trakcie pandemii*, <https://rozrywka.radiozet.pl/Muzyka/Alvaro-Soler-nagrał-piosenke-ze-swoja-dziewczyna-Sofia-Ellar-spiewaja-o-zyciu-w-trakcie-pandemii-wideo> [dostęp: 31.07.2022].

⁵² *Biblioteki w obliczu pandemii – rozmowa z dr Barbarą Budyńską, kierującą pracami SBP*, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl> [dostęp: 31.07.2022].

⁵³ *Szyją maseczki i przekazują miliony. Jak Pomorze pomaga w walce z pandemią?*, <https://dziennikbaltycki.pl/szyja-maseczki-i-przekazuja-miliony-jak-pomorze-pomaga-w-walce-z-pandemia/ar/c3-14873681> [dostęp: 31.07.2022].

⁵⁴ *Wyprowadzanie zwierząt, robienie zakupów i nie tylko. Wolontariusze pomogą w czasie pandemii*, <https://radio.lublin.pl/2020/10/wyprowadzanie-zwierzat-robienie-zakupow-i-nie-tylko-wolontariusze-pomoga-w-czasie-pandemii/> [dostęp: 31.07.2022].

⁵⁵ *Najnowsze memy o koronawirusie i kwarantannie w Polsce*, <https://wspolczesna.pl/nowe-memy-o-koronawirusie-i-kwarantannie-w-polsce-najlepsze-smieszne-obrazki-o-epidemii-covid19-opanowaly-internet-21052020/ga/c1-14948980/zd/43143294> [dostęp: 31.07.2022].

⁵⁶ „Gość Niedzielny”, 1.07.2021, <https://www.gosc.pl/doc/6958132.Procenty-w-czasach-wirusa> [dostęp: 1.11.2021].

⁵⁷ *Ibidem*, 10.06.2021, <https://www.gosc.pl/doc/6917749.Mniej-zadluzeni> [dostęp: 1.11.2021].

(nie)odpowiedzialność⁵⁸). Jednak niewielu dziennikarzy i felietonistów daje odbiorcom możliwość zastanowienia się dłużej nad sensem pandemii samym w sobie i przywołaniem słów, które padać mogły podczas zburzenia Świątyni Jerozolimskiej, tak i dzisiaj: „Gdzie jest Bóg? Gdzie jest Ten, który dał obietnicę?”

Ksiądz Jerzy Szymik⁵⁹, jako jeden z nielicznych, w „Gościu Niedzielnym” do pandemii stara się podejść teologicznie i zobaczyć w tym dobro. Powołuje się na słowa przywołanego już kard. Josepha Ratzingera piszącego, że ręka Boża jest siłą przeciwko mocy budowanego na nieprawdzie, samowyniszczającego działania człowieka, który z pobudek egoistycznych chce osiągnąć dobro – korzyść tylko dla siebie. Apokalipsa jest księgą, w której widać zazębiecie między pozornym ‘pesymizmem’ a radykalną nadzieją; jest ona bardzo daleka od obietnicy ciągłego postępu; nic też nie wie o jakiegokolwiek możliwości urządzenia samym własnym ludzkim działaniem raz na zawsze szczęśliwej i definitywnej formy społeczeństwa. Mimo to, albo właśnie z powodu tej odmowy wobec irracjonalnych oczekiwań, jest ona księgą nadziei. Joseph Ratzinger tłumaczy, że wszystko to, co spotyka człowieka, nie jest ostateczną zagładą, lecz służy ratowaniu ludzkości. Również w czasie ‘po Auschwitz’, po tragicznych katastrofach historii, Bóg pozostaje Bogiem. Człowiek nie jest jedynym aktorem historii i dlatego śmierć nie ma w niej ostatecznego słowa⁶⁰. Z powyższych słów wynika, że cierpienie, którego doświadcza świat w okresie COVID-19, nie jest końcem trudu, z którym musi zmierzyć się populacja na całym świecie. W obliczu wielkich problemów ludzkość może zwrócić się do Boga mającego plan wyjścia z każdej sytuacji – mającego plan na wybawienie teje ludzkości. Śmierć nie jest końcem, a Apokalipsa kojarzona z księgą zagłady staje się nadzieją, że po każdej burzy wychodzi słońce, które przynosi światu nową radość.

Postępowanie człowieka a sens istnienia

Śledząc reakcje społeczeństwa na kolejne fale pandemii, można zauważyć, że przyjmuje ono różne postawy. Można narzekać na lockdown, na utrudnienia, na ograniczenia, obostrzenia, działania rządu. Można jednak patrzeć na to z innej perspektywy – jako na możliwość przekucia biblijnej teorii o dobru w praktykę. Sytuacja związana z pandemią może być okazją do praktykowania postawy chrześcijańskiej w odniesieniu do drugiego człowieka. Wielu ludzi wzięło to sobie do serca. Z wielu stron można było

⁵⁸ *Ibidem*, 15.04.2021, <https://www.gosc.pl/doc/6817234.Covidowa-nie-odpowiedzialnosc> [dostęp: 1.11.2021].

⁵⁹ *Ibidem*, 22.04.2021, <https://www.gosc.pl/doc/6823776.O-pandemii-teologicznie> [dostęp: 1.11.2021].

⁶⁰ Zob. J. Ratzinger, *op. cit.*, s. 390-391.

usłyszeć o bezinteresownej pomocy osobom starszym, robieniu dla nich zakupów⁶¹, datkach na organizacje charytatywne⁶², a nawet o ludziach chorych na COVID-19, którzy zrezygnowali ze swoich respiratorów, by oddać je drugiemu⁶³. Niemiecki filozof Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling twierdził, że:

[...] jest prawdą w najściślejszym sensie, że jakkolwiek byłby człowiek wyposażony, działa nie on sam, lecz albo dobry, albo zły duch w nim, a mimo to... wolność nie doznaje uszczerbku. Bo właśnie to *dopuszczenie-działania-w-nim* dobrej lub złej zasady jest konsekwencją inteligibilnego czynu, który determinuje jego istotę i życie⁶⁴.

Autor dzieła wskazał na dobrowolność każdego popełnianego czynu, uznając, że człowiek wolny nie działa pod przymusem. Tak więc dobro szlachetne samo w sobie nie może być nakazane przez kogokolwiek, w tym Boga. Podobnie dzieje się ze złem. Święty Łukasz Ewangelista pisze: „[Jezus]: Jeśli kto chce iść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech co dnia bierze krzyż swój i niech Mnie naśladuje! Bo kto chce zachować swoje życie, straci je, a kto straci swe życie z mego powodu, ten je zachowa”⁶⁵, a także: „Jak chcecie, żeby ludzie wam czynili, podobnie wy im czyńcie!”⁶⁶. W kontekście tych słów można odnieść wrażenie, że ludzie boją się stracić⁶⁷ – bliskich, majątek, prawo głosu i siebie.

Arcybiskup Fulton J. Scheen komentuje to w następujący sposób:

Współczesny niepokój różni się od niepokoju poprzednich i bardziej normalnych epok w dwojaki sposób. W innych czasach ludzie niepokoiли się o własne dusze, lecz współczesny niepokój przede wszystkim skupia się na ciele; głównymi troskami dzisiejszej epoki są bezpieczeństwo ekonomiczne, zdrowie, cera, bogactwo, prestiż społeczny oraz seks. [...] Oczywiście jest, że nawet jeśli unikniemy wszystkich niepokojów współczesnego życia ekonomicznego, nawet jeśli uda nam się uniknąć wszystkich napięć, które psychologia znajduje w nieświadomości i świadomości, powinniśmy wciąż odczuwać wielki, podstawowy, fundamentalny niepokój wynikający z faktu, że jesteśmy stworzeniem. Niepokój bierze się zasadniczo z nieuregulowanych pragnień; stworzenie pragnie czegoś, czego nie potrzebuje, czegoś, co sprzeciwia się jego naturze lub czegoś, co jest szkodliwe dla jego duszy. Niepokój wzrasta w takim stopniu, w jakim człowiek od-

⁶¹ *Zakupy z dostawą dla seniorów*, <https://krakow.tvp.pl/50445434/zakupy-z-dostawa-dla-seniorow> [dostęp: 31.01.2022].

⁶² *Była żona Jeffa Bezosa, Mackenzie Scott, wsparła organizacje charytatywne kolejnymi 4 mld dol*, <https://next.gazeta.pl/next/7,151003,26619302,byla-zona-jeffa-bezosa-mackenzie-scott-wsparla-organizacje.html> [dostęp: 31.01.2022].

⁶³ *72-letni ksiądz oddał respirator. Zmarł na koronawirusa*, <https://www.rp.pl/swiat/art815621-72-letni-ksiazd-oddal-respirator-zmarl-na-koronawirusa> [dostęp: 31.01.2022].

⁶⁴ F.W.J. von Schelling, *Filozoficzne badania nad istotą ludzkiej wolności i sprawami z tym związanymi*, tłum. B. Baran, Kraków 1990, s. 96.

⁶⁵ Łk 9,23-25.

⁶⁶ Łk 6,31.

⁶⁷ *Niepokój współczesnego człowieka*, zob. F.J. Scheen, *Idź do nieba!*, tłum. M. Samborska, Kraków 2020, s. 30-34.

dała się od Boga. Każdy człowiek na świecie cierpi na kompleks niepokoju, ponieważ jest w stanie być albo świętym, albo grzesznikiem⁶⁸.

Dlatego biblijne uniwersalia stają się obce dla coraz większej części społeczeństwa. Paradoxem w czynieniu dobra głószonego przez Jezusa Chrystusa jest to, że aby zyskać, trzeba stracić. Niekiedy bliskich, majątek i przede wszystkim siebie. Ludzie skoncentrowani na własnym 'ja' boją się tracić. W związku z tym boją się czynić dobro. Wspomniany wcześniej F. Schelling pisał o tym:

[...] arbitralne dobro jest równie niemożliwe jak arbitralne zło. Prawdziwa wolność jest w zgodności z pewną świętą koniecznością, którą odczuwamy w istotnym poznaniu, bo duch i serce, związane tylko swym własnym prawem, dobrowolnie poświadczają to, co jest konieczne. Jeśli zło polega na sporze dwu zasad, to dobro może polegać tylko na ich zupełnej zgodzie, a więź, która jedno i drugie łączy, musi być boskiej natury, gdyż tworzą one jedność nie w sposób uwarunkowany, lecz w sposób doskonały i nieuwarunkowany⁶⁹.

Pandemia stała się odpowiednim czasem, by zweryfikować wyżej przedstawione postępowanie. Znaleźli się ci, którzy pomagają – organizują zbiórki charytatywne, np. akcję *Pola nadziei*⁷⁰, dzięki którym kupić można cebulki żonkili, wspierając tym hospicja w całym kraju; służą ubogim⁷¹ w miejskich jadalniach oraz zbierają pieniądze na szczytne cele. Jednak znaleźli się również ci, dla których pandemia okazała się jedynie kryzysem osobistym⁷², w którym najważniejszymi pytaniami stały się: „Gdzie pojedę na wakacje?”⁷³ Dlaczego siłownie wciąż są zamknięte?⁷⁴ Dlaczego w galeriach handlowych⁷⁵ muszę nosić maseczkę?”. Stawiając te pytania, ludzie zapomnieli zapytać: „Jak mogę pomóc i czy gdzieś potrzebna jest pomoc?”. Wsparcie zawsze jest niezbędne, ponieważ nieprzerwanie znajduje się ktoś, kto go potrzebuje, nie mówiąc o tym głośno. Społeczeństwo ubolewa nad rosnącymi wskaźnikami zgonów, ale czy troszczy się należycie o tych wszystkich, którzy jeszcze żyją? W kontekście moralności chrześcijańskiej sytuacja pandemiczna jest okazją do zweryfikowania wielu postaw i zachowań życiowych.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ F.W.J. von Schelling, *op. cit.*, s. 99.

⁷⁰ *Powstają już Pola Nadziei*, <https://zgg.gosc.pl/doc/7118941.Gorzow-Wlkp-Powstaja-juz-Pola-Nadziei> [dostęp: 31.01.2022].

⁷¹ *Sopot wspiera osoby potrzebujące w czasie pandemii*, <https://mopssopot.pl/sopot-wspiera-osoby-potrzebujace-w-czasie-pandemii/> [dostęp: 1.02.2022].

⁷² *Wpływ COVID-19 na społeczeństwo*, <https://www.moreincommon.com/media/p4hmctco/more-in-common-the-new-normal-poland-pl.pdf> [dostęp: 1.02.2022].

⁷³ *Gdzie jechać na wakacje w 2021 roku bez testu i kwarantanny?*, <https://www.polisaturystyczna.pl/poradniki/gdzie-jechac-na-wakacje> [dostęp: 1.02.2022].

⁷⁴ *Siłownie zamknięte, a kościoły otwarte. „To jest chore”*, <https://www.dziennikwschodni.pl/lublin/silownie-zamkniete-a-kościoły-otwarte-to-jest-chore,n1000276431.html> [dostęp: 1.02.2022].

⁷⁵ *Galerie handlowe znowu czynne! Co na to klienci?*, <https://gazetaolsztynska.pl/691444,Galerie-handlowe-znowu-czynne-Co-na-to-klienci.html> [dostęp: 1.02.2022].

Odnosząc się do tego, UNICEF wystosował apel do społeczeństwa⁷⁶, by pomimo pandemii nie zaprzestawać pomagać innym. Pomimo sytuacji na świecie, trudnych czasów pełnych niepewności, wciąż są ludzie, którym trzeba i warto pomóc. „Musimy odrzucić przekonanie, że jesteśmy bezsilni i uświadomić sobie, że jesteśmy potężni”⁷⁷ – słowa 20-letniej Clover z Australii powinny obudzić wciąż pełne obaw serca.

COVID-19 nauczył nas, że globalne problemy wymagają globalnych rozwiązań. Nikt nie cierpi bardziej z powodu zmiany klimatu niż dziecko. Dzieci są podatne na zmiany powietrza, którym oddychają, wody, którą piją i jedzenia, które spożywają. Dzieci są bardziej narażone na zagrażające życiu niedobory wody i pożywienia oraz na choroby przenoszone przez brudną wodę. [...] Musimy połączyć walkę ze skutkami pandemii COVID-19 z pilnymi podjęciem odważnych i działań, dotyczących przeciwdziałaniu zmianom klimatu i chroniących nasze środowisko. [...] Możemy odwrócić niekorzystny trend, wykorzystując ten moment jako bezprecedensową okazję do przebudowy systemów dla dobra dzieci i młodzieży. To wezwanie do działania na rzecz dzieci i młodych ludzi jest skierowane do polityków, przywódców religijnych, decydentów, osobistości świata kultury i sportu, właścicieli mediów oraz każdego z nas⁷⁸.

O dobru nie trzeba mówić głośno, by się działo. Cytując słowa poety, ks. Jana Twardowskiego, który pisał: „kochamy wciąż za mało i stale za późno”⁷⁹. Przywoływany wcześniej G. Żuk podsumowuje tę postawę następującymi słowami:

Możemy żyć ideałami, chęcią przemiany świata i samych siebie, jednak nie jesteśmy w stanie uczynić ani jednego kroku w oczekiwanym kierunku, jeśli nie będziemy wiedzieli, jak przekroczyć dystans między myśleniem i marzeniami a działaniem na rzecz ich urzeczywistnienia. Przejście od wartości do działania wydaje się sprawą oczywistą dopiero wtedy, gdy potrafimy osobiście, indywidualnie odpowiedzieć nie tylko na pytanie, dlaczego mamy to uczynić, ale również – w jaki sposób mamy to zrobić. Jednym z warunków urzeczywistnienia wartości jest więc – jak sądzę – znalezienie własnego miejsca w świecie. Miejsca, które pozwoli nam rozwinąć aktywność na rzecz realizacji zaakceptowanych przez nas wartości⁸⁰.

Bo przecież „COVID-19 nie będzie ostatnim kryzysem ludzkości”⁸¹.

Czynienie dobra nie ogranicza się do osoby, która wykonuje daną czynność lub która ją przyjmuje. Przekazy medialne w Polsce i na świecie wskazują, że pandemia COVID-19 przyczyniła się do działalności dla drugiego człowieka w różny sposób. Bez względu na sposób wykonywania dobrego uczynku czy miejsce, ludzie starali się wyjść ze strefy komfortu, by wspomóc drugiego w potrzebie. Działalność mediów przyczyniła się do uzewnętrznienia wielu akcji prospołecznych poprzez nagłaśnianie i zachęcanie do działania. Można zatem przypuszczać, że były osoby, które pomagały bliźniemu

⁷⁶ *Pięć szans, które musimy wykorzystać dla dobra dzieci*, <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/wiadomosci/piec-szans-ktore-musimy-wykorzystac-dla-dobra-dzieci> [dostęp: 1.02.2022].

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ J. Twardowski, *Tylko miłość się liczy*, Poznań 2009.

⁸⁰ G. Żuk, *op. cit.*, s. 62-63.

⁸¹ *Pięć szans...*

zachęczone pomocą innych, o których czytały w prasie lub oglądały w telewizji. Media mają swoją niebagatelną rolę w „rozsiewaniu” dobra, propagując aktywy i wyrażając dezaprobatę w stosunku do bierności wobec drugiego człowieka.

Bibliografia

- Allegrì R., *Matka ubogich. Rozmowa z Matką Teresą z Kalkuty*, tłum. B. Piotrowska, Kraków 2002.
- Chudy W., *Filozofia wyczysta w czas przełomu. Gdańskie wykłady z filozofii klasycznej*, Lublin 2009.
- Frankl V.E., *Homo patiens*, Warszawa 1976.
- Golińska-Konecko M., *Media i dziennikarze w czasach pandemii COVID-19. Na przykładzie olsztyńskim*, „Media. Biznes. Kultura” 2021, nr 2 (11), s. 39-53.
- Kopciuch L., *Egoizm. Thomas Hobbes i Kurt Baier*, „Studia z Historii Filozofii” 2019, nr 1 (10), s. 105-121.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, opracował zespół polskich biblistów pod redakcją Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1965.
- Puzynina J., *Jeszcze raz o kulturze języka*, <https://etykaslowa.ukw.edu.pl/download/43508/jeszcze-raz-o-kulturze-jezyka.pdf/> [dostęp: 20.12.2023].
- Puzynina J., *Kłopoty z nazwami wartości (i wartościami)*, „Etnolingwistyka” 2014, nr 26, s. 7-20.
- Puzynina J., Zdunkiewicz D., *Co język mówi o wartościach współczesnych Polaków?*, „Ethos” 1992, R. 5, nr 2/3 (18/19), s. 215-227.
- Ratzinger J., *Wprowadzenie do chrześcijaństwa. Wyznanie – Chrzest – Naśladowanie*, [w:] *idem, Opera omnia*, t. IV, red. K. Góźdz, M. Górecka, tłum. R. Biel, M. Górecka, Lublin 2017.
- Schelling F.W.J., *Filozoficzne badania nad istotą ludzkiej wolności i sprawami z tym związanymi*, tłum. B. Baran, Kraków 1990.
- Sheen F.J., *Idź do nieba!*, tłum. M. Samborska, Kraków 2020.
- Stróżewski W., *Trzy moralności*, „Znak” 1978, nr 284, s. 155-161.
- Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1967.
- Twardowski J., *Tylko miłość się liczy*, Poznań 2009.
- Żuk G., *Edukacja aksjologiczna. Zarys problematyki*, Lublin 2016.

Źródła internetowe

- Czasopisma SGH*, <https://econjournals.sgh.waw.pl/>.
- Dziennik Bałtycki*, <https://dziennikbaltycki.pl/>.
- Dziennik Polski 24*, <https://dziennikpolski24.pl/>.
- Dziennik Wschodni*, <https://www.dziennikwschodni.pl/>.
- Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/>.
- Gazeta Next*, <https://next.gazeta.pl/>.
- Gazeta Olsztyńska*, <https://gazetaolsztyńska.pl/>.
- Gazeta Ubezpieczeniowa*, <https://gu.com.pl/>.
- Gazeta Współczesna*, <https://wspolczesna.pl/>.
- Gazeta Wyborcza Biz*, <https://wyborcza.biz/>.
- GitHub*, <https://github.com/>.
- Gość Zielonogórsko-Gorzowski*, <https://zgg.gosc.pl/>.
- MOPS Sopot*, <https://mopssopot.pl/>.
- More in common*, <https://www.moreincommon.com/>.
- National Library of Medicine*, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>.
- Polisa Turystyczna*, <https://www.polisaturystyczna.pl/>.
- Polsat News*, <https://www.polsatnews.pl/>.
- Portal Nauka w Polsce*, <https://naukawpolsce.pl/>.

Portal Organizacji Pozarządowych – Publicystyka, <https://publicystyka.ngo.pl/>.
Radio Białystok, <https://www.radio.bialystok.pl/>.
Radio Lublin, <https://radio.lublin.pl/>.
Radio Zet, <https://rozrywka.radiozet.pl/>.
Rzeczpospolita, <https://www.rp.pl/>.
Serwis Rzeczpospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/>.
Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/>.
TVP Kraków, <https://krakow.tvp.pl/>.
TVP Rzeszów, <https://rzeszow.tvp.pl/>.
TVP Szczecin, <https://szczecin.tvp.pl/>.
Tygodnik katolicki Gość Niedzielny, <https://www.gosc.pl/>.
UNICEF, <https://unicef.pl/>.
Uniwersyteckie Czasopisma Naukowe, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/>.
Uniwersytet Wrocławski, <https://uni.wroc.pl/>.
Vatican News, <https://www.vaticannews.va/pl/>.

Dobro jako wartość aksjologiczna (na przykładzie przekazów medialnych dotyczących pandemii COVID-19)

STRESZCZENIE: Dobro, jako jedna z wartości aksjologicznych, wraz z prawdą i pięknem tworzą elementy transcendentne, które przenikają się wzajemnie i oddziałują na siebie w każdym aspekcie życia. Pandemia związana z COVID-19 stała się okazją do obserwacji postaw człowieka względem innych, chęci poświęcenia się dla chorych i potrzebujących. Na podstawie przekazów medialnych można zauważyć różne reakcje społeczeństwa na osoby będące w potrzebie – od lekceważących zachowań do organizacji obywatelskich przedsięwzięć. Człowiek w obliczu światowej tragedii poddawany jest próbie dotyczącej pojmowanych przez niego wartości – może odpowiedzieć na wołanie ludzi lub stłumić w sobie uczucia.

SŁOWA KLUCZOWE: aksjologia, dobro, Bóg, covid-19, koronawirus, pandemia, czyny, pomoc, człowiek

Good as axiological value (example of media coverage of the COVID-19 pandemic)

SUMMARY: As one of the axiological values, goodness together with truth and beauty form transcendental elements that interpenetrate and influence each other in every aspect of life.

The COVID-19 pandemic provided an opportunity to observe people's attitudes towards others, the desire to work for the sick and the needy. The media show different reactions of the population to those in need – from disrespectful behaviour to civil society organisations. In the face of a global tragedy, man is tested for his values: he can follow the call of the people or suppress all feelings within him.

KEYWORDS: axiology, the good, God, covid-19, coronavirus, pandemic, actions, help, human